

Obilježja i analiza trgovine uslugama na globalnoj razini

Mišan, Mauro

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:789942>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-02-01**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković”

MAURO MIŠAN

OBILJEŽJA I ANALIZA TRGOVINE USLUGAMA NA GLOBALNOJ RAZINI

Završni rad

Pula, rujan 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković”

MAURO MIŠAN

OBILJEŽJA I ANALIZA TRGOVINE USLUGAMA NA GLOBALNOJ RAZINI

Završni rad

Broj indeksa: 2511-E, redoviti student

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Međunarodna ekonomija

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: ekonomija

Znanstvena grana: međunarodna ekonomija

Mentor: prof. dr. sc. Ines Kersan – Škabić

Pula, rujan 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Mauro Mišan, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera Financijski management, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno, da je prepisan iz kojega necitiranog rada te da niti jedan dio rada ne krši autorska prava. Izjavljujem, također, da niti jedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 09.09.2016. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Mauro Mišan dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Obilježja i analiza trgovine uslugama na globalnoj razini koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli, 09.09. 2016. godine

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Pojam i obilježja usluga	3
2.1. Klasifikacija usluga	3
2.1.1. <i>Klasifikacija usluga prema Svjetskoj Trgovinskoj Organizaciji</i>	3
2.1.2. <i>Klasifikacija usluga prema odnosu pružatelja s korisnikom</i>	9
2.2. Obilježja usluga.....	10
3. Svjetska trgovinska organizacija (WTO) i sporazumi o trgovini uslugama	12
3.1. Svjetska trgovinska organizacija	12
3.1.1. <i>Povijest WTO-a</i>	12
3.1.2. <i>Ciljevi i načela WTO-a</i>	13
3.1.3. <i>Struktura WTO-a</i>	14
3.1.4. <i>Negativne strane WTO-a</i>	15
3.1. Opći sporazum o trgovini uslugama (GATS).....	15
3.1.1. <i>Sudionici GATS-a</i>	15
3.1.2. <i>Temeljne obveze prema GATS-u</i>	16
3.1.3. <i>Posebne odredbe za zemlje u razvoju</i>	16
3.2. Sporazum o trgovini uslugama (TISA)	17
4. Analiza trgovine uslugama	18
4.1. Analiza uvoza i izvoza roba i usluga u 2005. i 2015. godini.....	19
4.1.1. <i>Analiza izvoza, izvoza roba i usluga u 2005. i 2015. godinu</i>	19
4.1.2. <i>Analiza uvoza, uvoza roba i usluga u 2005. i 2015. godini</i>	20
4.2. Najznačajnije zemlje izvoznice i uvoznice usluga u 2005. i 2015. godini	21
4.2.1. <i>Najznačajnije zemlje izvoznice usluga u 2005. i 2015. godini</i>	21
4.2.2. <i>Najznačajnije zemlje uvoznice usluga u 2005. i 2015. godini</i>	23
4.3. Analiza izvoza i uvoza transportnih usluga, turističkih usluga, usluga osiguranja, financijskih usluga i poslovnih usluga za 2005. i 2015. godinu u najznačajnijim zemljama izvoznicama i uvoznicama tih usluga	25
4.3.1. <i>Transportne usluge</i>	25
4.3.2. <i>Turističke usluge</i>	29
4.3.3. <i>Usluge osiguranja</i>	33
4.3.4. <i>Financijske usluge</i>	35
4.3.5. <i>Poslovne usluge</i>	37
5. Zaključak	39
Literatura	40

Popis grafikona i tablica.....	41
Popis grafikona:	41
Popis tablica:	41
Sažetak	44
Summary.....	45

1. Uvod

Usluge predstavljaju najbrže rastući sektor globalne ekonomije i čine preko 60% svjetske proizvodnje i zaposlenosti. Usluge danas u ukupnoj svjetskoj trgovini imaju udio od 20%, međutim taj postotak će s vremenom rasti ako se i dalje bude razvijala tehnologija tom dinamikom. Upravo je razvoj tehnologije omogućio da usluge postanu važan sektor svjetskog gospodarstva, pa se samim time povećala i vrijednost uvoza i izvoza svih vrsta usluga. Trgovina uslugama potaknula je razvoj mnogih zemalja, a neke od njih u posljednje vrijeme poprimile su naziv „brzorastuće ekonomije“. Usluge su također omogućile da siromašne zemlje preko raznih vrsta usluga uspostave kontakt sa zemljama u razvoju i razvijenim zemljama. Svjetska Trgovinska Organizacija nadgleda i regulira trgovinu robom i uslugama. Zemlje su bile skeptične u pogledu donošenja Općeg sporazuma o trgovini uslugama (GATS), pa čak i protiv tog sporazuma do sredine 1980- tih godina. Razlozi negativnih mišljenja o tom sporazumu bili su ugrožavanje sposobnosti vlada u provođenju ciljeva nacionalnih politika te ograničavanje njihove regulatorne ovlasti. Međutim, sporazum koji je donesen omogućuje visok stupanj fleksibilnosti, kako u okviru pravila tako i u okviru pristupa tržištu.

Tema ovog završnog rada su obilježja i analiza trgovine uslugama na globalnoj razini. Svrha rada je analizirati ukupnu trgovinu uslugama u svijetu te uvoz i izvoz onih vrsta usluga koje su najzastupljenije u svjetskoj trgovini, ukazujući pri tome na glavne izvoznike i uvoznike, te na strukturu trgovine uslugama.

Rad se sastoji od tri poglavlja koja obuhvaćaju pojam i obilježja usluga, Svjetsku trgovinsku organizaciju(WTO) i sporazume o trgovini uslugama te analizu svjetske trgovine uslugama. U prvom dijelu objašnjena je definicija usluge te klasifikacija usluga prema WTO-u. Zatim su opisana specifična obilježja usluga pomoću kojih možemo uočiti razliku između dobara i usluga. U drugom dijelu ukratko je opisana povijest i struktura WTO-a te njegove negativne strane. Potom su navedeni i objašnjeni važni sporazumi o trgovini uslugama GATS i TISA. Treći dio rada analizira ukupnu trgovinu uslugama te uvoz i izvoz usluga za prvih pet zemalja uvoznica i izvoznica usluga u svijetu u 2005. i 2015. godini. Nakon toga analiziran je uvoz i izvoz transportnih usluga, turističkih usluga, usluga osiguranja, financijskih usluga te

poslovnih usluga također za 2005. i 2015. godinu. Nakon razrade teme slijedi iznošenje konačnog zaključka rada. Rad je također podijeljen na teorijski i praktični dio. Teorijski dio obuhvaća sve cjeline osim analize ukupne trgovine uslugama koja je praktični dio rada. U praktičnom dijelu izrađeni su grafikoni i tablice s ciljem jednostavnijeg načina prikaza promjena u globalnoj trgovini usluga te uvozu i izvozu usluga. Ispod svakog grafikona i tablice nalazi se objašnjenje za date podatke. U radu su korištene metode indukcije i dedukcije kako bi se donijeli zaključci o prikupljenim podacima. Korištena je još i metoda deskripcije kako bi se opisali doneseni zaključci, povijesna metoda koja služi kako bi se utvrdili utjecaji koji su prethodili kretanjima uvoza i izvoza usluga u promatranim godinama te komparativna analiza pomoću koje su se usporedili prikupljeni podaci za promatrane godine.

2. Pojam i obilježja usluga

Postoji više definicija usluga. Usluga je svaka samostalna gospodarska djelatnost koja se uobičajeno obavlja uz naknadu, ukoliko nije obuhvaćena pravnim propisima vezanim uz slobodu kretanja roba, kapitala i osoba.¹

Usluge su zapravo djela, radnje i procesi koji se izvode za korisnike, odnosno aktivnosti koje su vezane uz prodaju dobara ili aktivnosti koje su same na prodaju.

C. Gronroos je objedinio više definicija usluga, te on daje sljedeću definiciju: „ Usluga je aktivnost ili niz aktivnosti, u većoj ili manjoj mjeri neopipljive prirode, što se obično, ali ne i nužno odvija u interakciji korisnika s osobom koja pruža uslugu i/ili s fizičkim resursima, odnosno sustavima onog tko pruža uslugu, a koja se pruža kao rješenje problema korisnika.“

Usluge su u današnjem svijetu vrlo raznovrsne i mnogobrojne što predstavlja problem pri definiranju usluga jer se niti jedna od mnogih definicija usluge ne može prihvatiti kao opća definicija. Usluge su postale jako važan kotačić u gospodarskom razvoju svake zemlje te čine sve veći udio u BDP-u i strukturi zaposlenih većine zemalja, pogotovo onih razvijenih pa usluge samim time zauzimaju veći udio u svjetskoj trgovini sada nego prije nekoliko desetljeća.

2.1. Klasifikacija usluga

Usluge je moguće klasificirati na dva načina, a to su klasifikacija usluga prema WTO-u te klasifikacija usluga prema odnosu pružatelja s korisnikom.

2.1.1. Klasifikacija usluga prema Svjetskoj Trgovinskoj Organizaciji

Uslužni sektor prema Svjetskoj Trgovinskoj Organizaciji (WTO) sastoji se od 12 vrsta usluga, a to su:

- a) Poslovne usluge,
- b) Komunikacijske usluge,
- c) Usluge građevinarstva,
- d) Distribucijske usluge,

¹ NN 80/11, Zakon o uslugama, www.zakon.hr (pristupljeno 01.09.2016.)

- e) Usluge obrazovanja,
- f) Energetske usluge,
- g) Usluge očuvanja okoliša,
- h) Financijske usluge,
- i) Zdravstvene i socijalne usluge,
- j) Rekreativne, kulturne i sportske usluge,
- k) Turističke usluge,
- l) Transportne usluge,
- m) Ostale usluge.²

Ad a)

Poslovne usluge sastoje se od :

- a) Profesionalnih usluga (pravne usluge, računovodstvene usluge, porezne usluge, veterinarske usluge, arhitektonske i inženjerske usluge, medicinske te stomatološke),
- b) Računalnih i srodnih usluga (konzultantske usluge, implementacija softverskih usluga, usluge obrade podataka te bazne usluge),
- c) Usluga istraživanja i razvoja (usluge istraživanja i razvoja na području prirodnih znanosti, usluge istraživanja i razvoja na području društvenih i humanističkih znanosti i interdisciplinarnih usluga istraživanja i razvoja),
- d) Usluge u poslovanju nekretninama (uključivanje vlastitih ili zakupljenih nekretnina, uz naplatu ili na osnovi ugovora),
- e) Usluge leasinga / usluge iznajmljivanja (usluge koje se odnose na brodove, zrakoplove, ostala transportna sredstva te usluge koje se odnose na strojeve i opremu),
- f) Ostale poslovne usluge (usluge oglašavanja, usluge u vezi poljoprivrede, lova i šumarstva, usluge istraživanja tržišta, usluge pakiranja, fotografske usluge, usluge tiska i izdavaštva, usluge čišćenja zgrada, usluge u vezi s ribolovom te usluge u vezi s rudarstvom).

² Services sectoral classification list, World Trade Organization, www.wto.org (pristupljeno 05.09.2016.)

Ad b)

Komunikacijske usluge sastoje se od:

- a) Poštanskih usluga,
- b) Kurirskih usluga,
- c) Telekomunikacijskih usluga (telefonske usluge, usluge prijenosa podataka s paketnim prespajanjem, usluge telexa, usluge telegrama, usluge faxes, usluge govorne pošte, usluge elektroničke pošte, usluge on-line baze informacija i dohvata podataka),
- d) Audiovizualne usluga (usluge produkcije i distribucije filmova i videokaseta, usluge projekcije filmova, usluge radija i televizije, usluge snimanja zvuka),
- e) Ostalih komunikacijskih usluga.

Ad c)

Građevinske usluge sastoje se od:

- a) Usluga općih građevinskih radova na zgradama,
- b) Usluga općih građevinskih radova na niskogradnji,
- c) Usluga ugradbenih i montažnih radova,
- d) Usluga završnih radova,
- e) Ostalih konstrukcijskih usluga.

Ad d)

Usluge distribucije sastoje se od:

- a) Usluga komisijskih agenata,
- b) Usluga veleprodaje,
- c) Usluga maloprodaje,
- d) Franšizinga,
- e) Ostalih distribucijskih usluga.

Ad e)

Obrazovne usluge sastoje se od:

- a) Usluga osnovnoškolskog obrazovanja,

- b) Usluga srednjoškolskog obrazovanja,
- c) Usluga visokoškolskog obrazovanja,
- d) Usluga obrazovanja odraslih,
- e) Ostalih obrazovnih usluga.

Ad f)

Energetske usluge sastoje se od:

- a) Usluga opskrbe nafte i plina,
- b) Istraživačke usluge,
- c) Usluge u vezi s rudarstvom,
- d) Usluge tehničke analize i ispitivanja,
- e) Naplate cestarine rafinerijskih usluga,
- f) Ostalih energetske usluge.

Ad g)

Usluge očuvanja okoliša sastoje se od:

- a) Usluga otpadnih voda i kanalizacije,
- b) Usluga zbrinjavanja otpada,
- c) Sanitarnih i sličnih usluga,
- d) Ostalih usluga očuvanja okoliša.

Ad h)

Financijske usluge sastoje se od :

- a) Usluga osiguranja (usluge životnog i zdravstvenog osiguranja, usluge osiguranja u nesreći, usluge reosiguranja, ostale usluge vezane uz osiguranje),
- b) Bankarskih usluga(usluge primanja depozita i drugih povratnih sredstava od javnosti, usluge kreditiranja, usluge financijskog leasinga, usluge platnog prometa, usluge garancija, usluge trgovanja za vlastiti račun ili za račun klijenta, usluge rješavanja problema oko vrijednosnih papira, usluge novčanog posredovanja, usluge upravljanja fondovima, usluge namirivanja financijske

imovine, savjetodavne i druge pomoćne financijske usluge, usluge prijenosa financijskih informacija),

c) Ostalih financijskih usluga.

Ad i)

Zdravstvene i socijalne usluge sastoje se od:

- a) Bolničkih usluga,
- b) Ostalih zdravstvenih usluga vezanih uz ljude,
- c) Socijalnih usluga,
- d) Ostalih zdravstvenih i socijalnih usluga.

Ad j)

Turističke usluge sastoje se od:

- a) Ugostiteljskih usluga (usluge hotela i restorana),
- b) Usluga turističkih agencija i turoperatora,
- c) Usluga turističkih vodiča,
- d) Ostalih turističkih usluga.

Ad k)

Rekreacijske, kulturne i sportske usluge sastoje se od:

- a) Zabavnih usluga (usluge kazališta, usluge cirkusanata, usluge žive glazbe),
- b) Usluga novinskih agencija,
- c) Usluga knjižnica, muzeja,
- d) Usluga sporta,
- e) Ostalih usluga rekreacije, kulture i sporta.

Ad l)

Usluge transporta sastoje se od:

- a) Usluga u pomorskom prometu (usluge putničkog prijevoza, usluge prijevoza tereta, usluge iznajmljivanja plovila s posadom, usluge održavanja i popravka plovila, usluge nošenja tereta, usluge potpore u pomorskom prometu),

- b) Usluga unutarnjeg prometa (usluge putničkog prijevoza, usluge prijevoza tereta, usluge iznajmljivanja plovila s posadom, usluge održavanja i popravka plovila, usluge nošenja tereta, usluge potpore u unutarnjem plovnom prometu),
- c) Usluga zračnog prometa (usluge prijevoza putnika, usluge teretnog prijevoza, usluge iznajmljivanja zrakoplova s posadom, usluge održavanja i popravka zrakoplova, usluge potpore u zračnom prometu),
- d) Usluga željezničkog prometa (usluge putničkog prijevoza, usluge prijevoza tereta, usluge guranja i vuče tereta, usluge održavanja vlakova i ostalih željezničkih prijevoznih sredstava, usluge potpore u željezničkom prometu),
- e) Usluga cestovnog prometa (usluge prijevoza putnika, usluge prijevoza tereta, usluge najma cestovnih vozila, usluge održavanja i popravka cestovnih vozila i opreme, potporne usluge u cestovnom prometu),
- f) Usluga cjevovodnog prometa (usluge prijevoza goriva, usluge prijevoza ostale robe),
- g) Usluga vezanih uz sve vrste prometa (agencijske usluge, usluge skladištenja i skladišne usluge, usluge rukovođenja prijevoza tereta),
- h) Ostale transportne usluge.

2.1.2. Klasifikacija usluga prema odnosu pružatelja s korisnikom

U Tablici 1 objašnjena je klasifikacija usluga prema odnosu pružatelja s korisnikom.

Tablica 1. Klasifikacija usluga prema odnosu pružatelja s korisnikom

KATEGORIJA	PRIMJERI
VRSTA TRŽIŠTA Individualni korisnici Poslovni korisnici	Popravci, dječja skrb, pravni savjeti Konzalting, instaliranja, usluge čuvanja i zaštite
STUPANJ RADNE INTENZIVNOSTI Radno – intenzivne Kapitalno – intenzivne	Popravci, obrazovanje, frizerske usluge Telekomunikacije, zdravstveni centri, javni prijevoz
STUPANJ KONTAKTA S KORISNIKOM Visok Nizak	Zdravstvena zaštita, hoteli, zračni prijevoz Popravci, dostave u kuću, poštanske usluge
KLASIFIKACIJA SUBJEKTA KOJI PRUŽA USLUGU Profesionalna Neprofesionalna	Pravni savjeti, računovodstvene usluge, zdravstvena zaštita Usluge u kućanstvu, kemijsko čišćenje, javni prijevoz
CILJ SUBJEKTA KOJI PRUŽA USLUGU Profitni Neprofitni	Financijske usluge, osiguranje, zdravstvena zaštita Zdravstvena zaštita, obrazovanje, vlada

Izvor: Izrada autora prema: S. Dibb, et. Al., *Marketing*, Zagreb, Mate, 1995., str. 700

2.2. Obilježja usluga

Specifična obilježja koja usluge posjeduju su:

1. Neopipljivost,
2. Nedjeljivost,
3. Promjenjivost,
4. Prolaznost,
5. Nepostojanje vlasništva.

1. Neopipljivost

Jedno od najisticanijih obilježja usluga je neopipljivost iz razloga što usluga ne može biti dotaknuta, viđena ni isprobana prije samog korištenja. Usluga se fizički ne posjeduje, ali se koristi.

Znanje, vještine i iskustvo subjekata koji pružaju uslugu neopipljivi su i upravo zbog toga korisnici obraćaju posebnu pozornost na vidljive i opipljive elemente koji sudjeluju u procesu pružanja usluge. Oni su brojni: prostori (eksterijer i interijer), izgled i ponašanje zaposlenih, oprema koja se koristi u pružanju usluge, materijal koji se uručuje korisniku, marka poduzeća (naziv, znak) itd.³ Primjer za neopipljivost usluge je bankarska usluga jer mi tu uslugu koju nam banka nudi ili uslugu koju kupimo od banke ne možemo vidjeti, dotaknuti ni isprobati. Ta usluga može biti prebacivanje novaca sa tekućeg računa neke fizičke osobe na devizni račun te osobe u istoj banci.

2. Nedjeljivost

Drugo specifično obilježje usluga je nedjeljivost, tj. nedjeljivost pružanja od korištenja. Ovo je obilježje specifično po tome što se proizvodnja i potrošnja, odnosno pružanje i korištenje usluge odvija istovremeno. Kao primjer nedjeljivosti koristi se ljetovanje. U paketu usluga koji zovemo turističkim proizvodom – prijevoz zrakoplovom u turističku destinaciju, noćenje u hotelu, ručak u restoranu, izlet, razgledavanje grada, posjet muzeju itd., predstavljaju usluge čije se pružanje i

³ Đ. Ozretić Došen, *Osnove marketinga usluga*, Zagreb, Mikrorad d.o.o., 2010., str. 31

korištenje odvijaju istovremeno. One se ne mogu pružiti ni koristiti ako korisnik - turist nije nazočan.⁴

3. Promjenjivost

Usluga ima svojstvo promjenjivosti jer je ovisna o tome tko, kada i gdje pruža uslugu te tko tu uslugu koristi. Korisnik usluge zbog obilježja koje ima svojstvo promjenjivosti prikuplja informacije iz drugih izvora te od korisnika koji su prije koristili takve ili slične usluge te na taj način odlučuje gdje će koristiti usluge. Na promjenjivost utječe još i ponašanje korisnika usluge jer se za istu uslugu iskustva korisnika mogu razlikovati od slučaja do slučaja. Vremenske prilike, odnosno čimbenici iz okruženja na koje pružatelji ne mogu utjecati također su obilježje promjenjivosti.⁵ Primjer promjenjivosti usluga je konobar jer uslugu koju on pruža nije ista iz dana u dan iz razloga što i gosti u kafiću nisu svi isti, nemaju isto ponašanje niti percepcije pa se samim time i usluga koju nudi konobar gostima razlikuje.

4. Prolaznost

Usluge imaju obilježje prolaznosti jer ne mogu biti pohranjene i upotrijebiti se u odgođenom vremenu. Ponuda je vezana za određeni trenutak i neiskorišteni kapacitet pružanja ne može biti pohranjen za buduću potražnju.⁶

Nedolazak kod zubara u zakazanom terminu, a taj nedolazak nije opravdan primjer je prolaznosti usluga zato što je tim nedolaskom zubaru potrošeno vrijeme za pružanje usluge, ali zubar može pacijentu naplatiti „propalo“ vrijeme iako se pacijent nije ni pojavio.

5. Odsutnost vlasništva

Posljednje svojstvo usluga je odsutnost vlasništva, a glavni „krivci“ za odsutnost vlasništva nad uslugom su obilježja neopipljivosti i prolaznosti. Pružanje usluga ne završava prijenosom vlasništva s prodavatelja na kupca.⁷

Primjer odsutnosti vlasništva je usluga iznajmljivanja terena za mali nogomet jer se uslugom iznajmljivanja nije kupila usluga nego se kupilo pravo korištenja usluge.

⁴ Ibidem, str. 32

⁵ Ibidem, str. 35

⁶ Ibidem, str. 33

⁷ Ibidem, str. 36

3. Svjetska trgovinska organizacija (WTO) i sporazumi o trgovini uslugama

3.1. Svjetska trgovinska organizacija

Svjetska trgovinska organizacija (World Trade Organization) je međunarodna organizacija koja predstavlja institucionalni i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnom vlasništvu. Osnovana je i službeno je otpočela s radom 1. siječnja 1995. godine.⁸

3.1.1. Povijest WTO-a

WTO je nastala na temelju pregovora koji su niz godina vođeni u okviru Općeg sporazuma o carinama i trgovini (GATT) i sve aktivnosti WTO-a rezultat su pregovora. Osnivanje WTO-a temelji se na četiri runde pregovora (Dillonova runda, Kennedijeva runda, Tokijska runda i Urugvajska runda), a glavnina sadašnjeg rada proizlazi iz pregovora za vrijeme Urugvajске runde (1986.-1994.).

Dillonova runda pregovora (1960.-1961.) uključuje pregovore 23 zemlje, a rezultirala je prihvaćenjem 45000 carinskih smanjenja, čime je pokrila 1/5 ukupne svjetske razmjene. Dogovoreno je i da će biti prihvaćena određena trgovinska pravila iz povelje (International Trade Organization, ITO), koja je prethodila Općem sporazumu o carinama i trgovini, ali koja nikad nije osnovana. Na temelju skupa trgovinskih pravila i carinskih smanjenja formiran je GATT, koji je stupio na snagu u siječnju 1948. godine, a 23 zemlje potpisnice formalno su postale ugovorne članice GATT-a.

Kennedijeva runda pregovora (1964.-1967.) nastavlja smanjenje tarifnih barijera i tada je Sporazum o anti-dumping mjerama uključen u GATT.

Tokijska runda (1973.-1979.) u kojoj su sudjelovale 103 zemlje nastavlja liberalizaciju trgovine. Ova runda predstavlja prve ozbiljne napore za reformu trgovinskog sustava i uklanjanje carinskih barijera. To je rezultiralo rezanjem carina za 1/3, a u sljedećih 8 godina carinska smanjenja donijela su novi element harmonizacije. Rezultat runde bio je niz sporazuma o uklanjanju necarinskih barijera u nekoliko novih područja. S

⁸ Multilateralni odnosi, WTO, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, www.mvep.hr (pristupljeno 06.09.2016.)

obzirom da nisu bili prihvaćeni od strane svih zemalja članica, neki od pregovora zadržali su obilježje dobrovoljnih multilateralnih trgovinskih sporazuma.

Urugvajaska runda (1986.-1994.) kompletirala je i povezala multilateralne sporazume. Sporazumi u samo četiri područja (državna nabava, mesna proizvodnja, civilno zrakoplovstvo i mliječna industrija) zadržali su oblik dobrovoljnih multilateralnih trgovinskih sporazuma dok su ostali sporazumi obvezujući. Tijekom ove runde potpisani su Opći sporazum o trgovini uslugama (GATS) te Sporazum o intelektualnom vlasništvu (TRIPS) koji su doprinijeli velikoj značajnosti ove runde pregovora.

WTO je osnovana kao međunarodna organizacija koja uključuje GATT te širi svoje područje djelovanja na trgovinu uslugama (GATS) i intelektualno vlasništvo (TRIPS). Četvrta Ministarska konferencija u Dohi (2001.) rezultirala je pokretanjem novog kruga trgovinskih pregovora kako bi se dodatno proširila nadležnost WTO-a sa tzv. Singapur područja za ulaganje i zaštitu okoliša.

3.1.2. Ciljevi i načela WTO-a

Glavni cilj WTO-a je postizanje održivog rasta i ekonomskog razvitka, opće dobrobiti, liberalnog trgovinskog okruženja i postizanje bolje suradnje u vođenju svjetske ekonomske politike. WTO je fokusiran na stvaranje otvorenog i ravnopravnog sustava trgovanja, stvaranje progresivne liberalizacije i eliminacije carinskih i necarinskih barijera u prometu roba i usluga.⁹ Također je fokusiran na uklanjanje svih oblika protekcionističkih mjera i diskriminatornih tretmana u međunarodnim trgovinskim odnosima te na kreiranje integracije razvijenih zemalja i zemalja u razvoju u multilateralni sustav i postizanje najvećeg mogućeg stupnja transparentnosti u okviru multilateralnog trgovinskog sustava.

Načela WTO-a sadržana su u sporazumima WTO-a i sadrže nekoliko principa koji su usmjereni na stvaranje multilateralnog trgovinskog sustava, a to su:

1. Načelo nediskriminacije – uključuje načela najpovlaštenije nacije i načelo nacionalnog tretmana,

⁹ About WTO, WTO, www.wto.org (pristupljeno 7.09.2016.)

2. Načelo liberalizacije trgovine – potiče konkurenciju i unaprjeđuje pomoć zemljama u razvoju,
3. Načelo reciprociteta – važno je da države imaju povjerenja jedna u drugu,
4. Načelo transparentnosti – države moraju biti dosljedne u provođenju trgovinske politike.¹⁰

Zadaće ili funkcije WTO-a su da upravlja trgovinskim sporazumima, rješava trgovinske sporove, vrši analizu i nadzor nacionalnih trgovinskih politika, surađuje s drugim međunarodnim organizacijama, da pruža pomoć i tehničku podršku zemljama u razvoju i slabo razvijenim zemljama te da ima forum za trgovinske pregovore.

3.1.3. Struktura WTO-a

Članice WTO-a mogu biti države ili carinski teritoriji (Taiwan), a WTO danas broji sveukupno 164 zemlje članice, a 20 zemalja ima status promatrača. Države promatrači prema pravilima koje je postavio WTO moraju nakon 5 godina statusa promatrača pokrenuti pregovore o pristupanju WTO-u kao punopravne članice.

Sjedište WTO-a nalazi se u švicarskom gradu Genevi, dok je glavni direktor Svjetske trgovinske organizacije Roberto Azevedo iz Brazila. Glavni direktor bira se na sjednici Glavnog vijeća WTO-a na mandat od 4 godine.

Organizacijska struktura sastoji se od:

1. Ministarske konferencije - koja je najviše tijelo WTO-a i odlučuje o svim važnim pitanjima oko multilateralnih trgovinskih sporazuma, sastoji se od visokih predstavnika država, ministara, carinskih unija i neovisnih carinskih teritorija, a sastaju se najmanje jednom svake dvije godine,
2. Glavnog vijeća – tijela koje odlučuje o pitanjima u WTO-u u razdoblju između Ministarskih konferencija, sastoji se od Tijela za rješavanje sporova i Tijela za pregled trgovinskih politika,
3. Vijeća – tijela koje je odgovorno Glavnom vijeću i sastavljeno je od predstavnika svih država članica,
4. Odbori i radne skupine – najniže su tijelo WTO-a.¹¹

¹⁰ What is the WTO?, WTO, www.wto.org (pristupljeno dana 07.09.2016.)

¹¹ loc.cit.

3.1.4. Negativne strane WTO-a

Negativna strana WTO-a je ta da su manje i siromašnije zemlje zakinite jer ne sudjeluju u svim procesima regionalnih trgovinskih sporazuma kao što su Transatlanski sporazum o trgovini i investicijama (TTIP) ili Transpacifički trgovinski sporazum (TPP). Druga negativna strana je da se ograničenja uklanjaju samo izabranim zemljama i samo u odabranim sektorima pa se tako krše načela WTO-a i samim time dolazimo do zaključka da WTO provodi nepravednu politiku prema zemljama u razvoju i slabije razvijenim zemljama.

3.1. Opći sporazum o trgovini uslugama (GATS)

GATS je opći sporazum o trgovini uslugama koji je kreiran u Urugvajskoj rundi i jedno je od značajnih dostignuća u toj rundi. Stupio je na snagu u siječnju 1995. godine, a baziran je na istim ciljevima kao i Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT). Ciljevi GATS-a su stvaranje transparentnog i pouzdanog sustava međunarodne trgovine usluga, jednakost svih zemalja članica GATS-a, povećanje gospodarske aktivnosti te poticanje trgovine i razvoja progresivne liberalizacije.

3.1.1. Sudionici GATS-a

Sve WTO članice, trenutno 164 svjetske ekonomije su istovremeno ujedno i članice GATS-a. GATS se primjenjuje u svim uslužnim sektorima uključujući dva izuzetka. Članak I GATS-a isključuje „usluge isporučene u izvršavanju državne vlasti“. To su usluge koje se ne isporučuju ni na komercijalnoj osnovi niti u konkurenciji s drugim dobavljačima. Primjeri su sustavi socijalne sigurnosti i bilo koje druge javne usluge kao npr. zdravstvo ili edukacija, koje se provode u netržišnim uvjetima. Nadalje, Prilog o uslugama zračnog prijevoza izuzima od mjera pokrivanja koje utječu na prava u zračnom prometu i usluge izravno povezane s ostvarivanjem tih prava.

GATS razlikuje četiri načina pružanja usluga: prekogranična trgovina, potrošnja u inozemstvu, komercijalna prisutnost i prisutnost fizičkih osoba. Prekogranična opskrba definira pokrivanje uslužnih tokova s teritorija jedne članice na teritorij druge članice (npr. bankarstvo ili arhitektonske usluge koje se prenose putem telekomunikacija ili poštom).

Potrošnja u inozemstvu odnosi se na situacije gdje se potrošač usluge (npr. turist ili pacijent) seli na teritorij druge članice da bi dobio uslugu. Komercijalna prisutnost znači da je usluga dobavljač jedne članice utvrđuje teritorijalnu prisutnost, uključujući kroz vlasništvo ili najam, na područje druge članice da bi pružio uslugu npr. Hotelski lanci ili domaće podružnice stranih osiguravajućih kuća.

Prisutnost fizičkih osoba sastoji se od jedne članice koja ulazi na teritorij druge članice s ciljem pružanja usluge (računovođe, liječnici ili nastavnici). Prilog na Kretanje fizičkih osoba navodi da članovi imaju slobodu rada u odnosu na državljanstvo, prebivalište ili pristup tržištu rada na neodređeno vrijeme.

GATS izričito priznaje pravo članica da reguliraju pružanje usluga u ostvarivanju svojih ciljeva i ne nastoji utjecati na te ciljeve. Naprotiv, Sporazum uspostavlja okvir pravila kako bi se osiguralo da se otklone nepotrebne barijere u trgovini uslugama.

3.1.2. Temeljne obveze prema GATS-u

Obveze sadržane u GATS-u mogu se podijeliti u dvije široke skupine: opće obveze koje se odnose direktno i automatski na sve članice i uslužne sektore, kao i obveze koje se odnose na pristup tržištu i nacionalni tretman u posebno određenim sektorima. Takve obveze utvrđene su u pojedinačnim planovima zemalja čiji djelokrug može široko varirati između članica.

3.1.3. Posebne odredbe za zemlje u razvoju

Cilj olakšavanja povećanja sudjelovanja zemalja u razvoju u trgovini uslugama sadržan je u preambuli sporazuma. U tom sporazumu zahtjeva se od članica pregovarati specifične uvjete povezane s jačanjem kapaciteta domaćih usluga zemalja u razvoju, unapređenje pristupa zemalja u razvoju kanalima distribucije i informacijskim mrežama i liberalizacija tržišnog pristupa u područjima izvoza koja su interesantna tim zemljama.

Odredbe sporazuma osiguravaju da zemlje u razvoju imaju veću fleksibilnost u provedbi politike ekonomske integracije, održavanju restrikcija na platnu bilancu i korištenje njihovi telekomunikacijskih mreža i usluga. Također, zemlje u razvoju imaju pravo na tehničku pomoć koju pruža tajništvo svjetske trgovinske organizacije.¹²

3.2. Sporazum o trgovini uslugama (TISA)

Sporazum o trgovini uslugama je trgovinski sporazum koji se trenutno pregovara između 23 članice WTO-a, uključujući EU. Zemlje sudionice čine 70% svjetske trgovine uslugama.¹³ Zemlje članice koje sudjeluju u pregovorima o TISI su: Australija, Kanada, Čile, Kineski Taipei, Kolumbija, Kostarika, EU, Hong Kong, Island, Izrael, Japan, Koreja, Lihtenštajn, Mauricius, Mexico, Novi Zeland, Norveška, Pakistan, Panama, Švicarska, Peru, Turska i USA. Od njih EU nema slobodne trgovinske sporazume uslugama sa Kineskim Taipeiom, Izraelom, Pakistanom i Turskom. TISA se temelji na Općem sporazumu o trgovini uslugama. Ključne odredbe GATS-a – opseg, definicije, pristup tržištu, nacionalni tretman i izuzeća također se mogu naći u TISI. Pregovori su bazirani na prijedlozima od strane sudionik. TISA ima za cilj otvaranje tržišta i poboljšanje poslovanja u područjima kao što su licenciranje, financijske usluge, telekomunikacijske usluge, e-trgovina, usluge pomorskog prometa i intelektualne usluge. Europska Komisija pregovore bazira na mandatu koje izdaju vlade 28 zemalja članica Europske Unije. Pregovori o TISI su formalno započeli u ožujku 2013. godine gdje su se sudionici dogovorili oko osnovnog teksta u rujnu 2013. godine. Do kraja 2013. većina sudionika je pokazala koje od svojih tržišta usluga su oni spremni otvoriti, a koja proširiti. U ožujku 2015. vlade EU pristale su objaviti mandat. Do kraja lipnja ove godine bilo je 18 rundi pregovora u Genevi i još uvijek nije poznat kraj pregovora o TISI.

¹² Services trade, www.wto.org (pristupljeno 05.09.2016.)

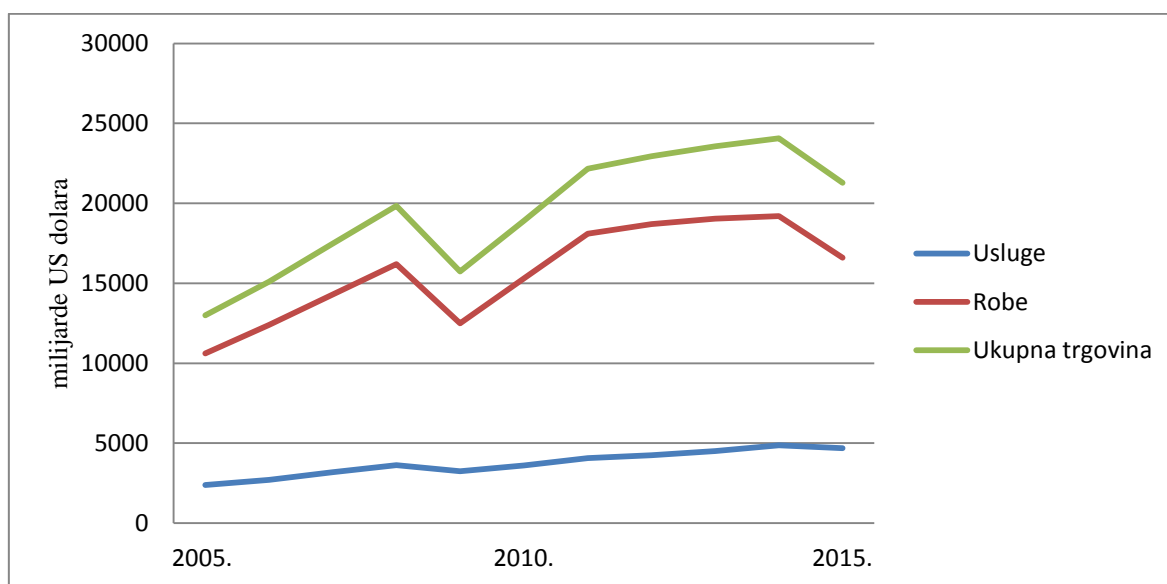
¹³ Trade, Policy, TISA, European Commission, ec.europa.eu (pristupljeno 04.09.2016.)

4. Analiza trgovine uslugama

U ovom poglavlju bit će prikazana analiza trgovine uslugama, najvažniji izvoznici i uvoznici, te struktura prema vrstama usluga.

U donjem grafikonu prikazana je vrijednost svjetske trgovine uslugama, robom i ukupne trgovine robom i uslugama u milijardama dolara za razdoblje od 2005.-2015.godine.

Grafikon 1. Svjetska trgovina u razdoblju od 2005.-2015.godine u milijardama US dolara

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

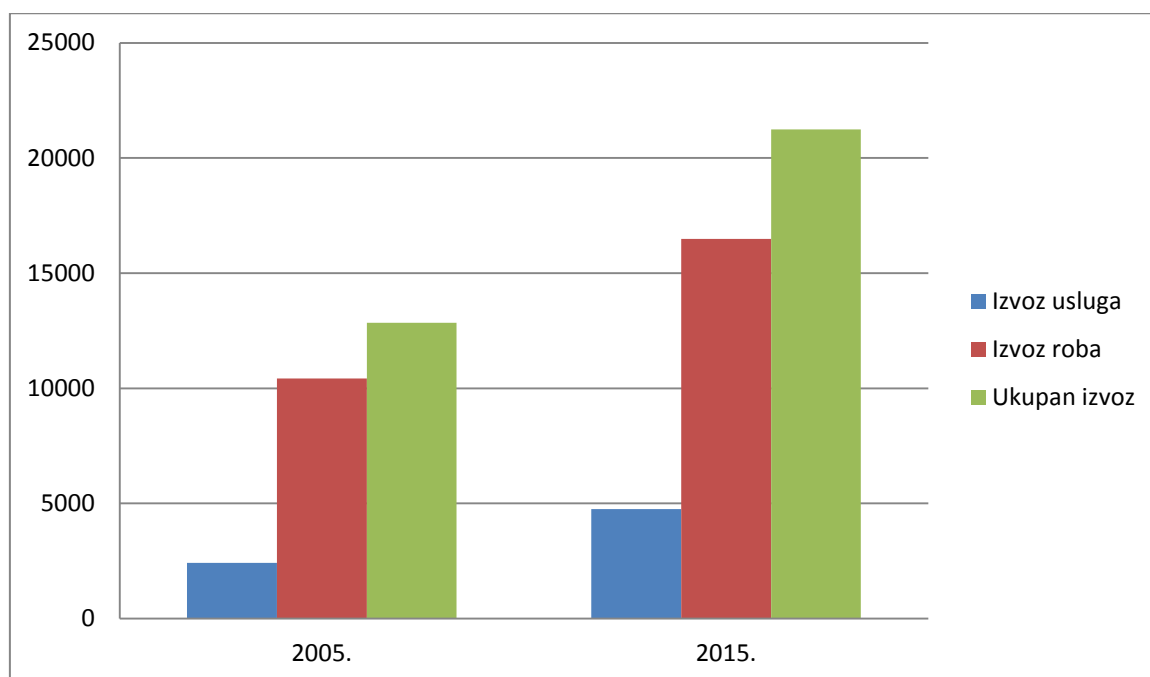
U promatranom razdoblju vidljiv je rast trgovine uslugama, osim u 2009. godini kada se bilježi lagani pad uzrokovan gospodarskom i financijskom krizom te u 2015. godini zbog turbulentnog ekonomskog okruženja u svijetu, npr. teroristički napadi, manja količina putovanja, nestabilnosti na financijskom tržištu. Ukupna svjetska trgovina 2005. godine iznosi 12987 milijardi US dolara dok u 2015. godini iznosi 21288 milijardi US dolara. Također je evidentan u istim razdobljima i pad u trgovini robom. Razlozi su pored navedenih razloga pada trgovine uslugama i nestabilnost na kineskom tržištu, recesija u Brazilu, pad cijena nafte te fluktuacije tečaja. Navedene oscilacije u trgovini robom i uslugama manifestiraju se i na ukupnu svjetsku trgovinu.

Iako je trgovina uslugama povećana kroz promatrano razdoblje i dalje je ona nekoliko puta niža od vrijednosti trgovine robama.

4.1. Analiza uvoza i izvoza roba i usluga u 2005. i 2015. godini

4.1.1. Analiza izvoza, izvoza roba i usluga u 2005. i 2015. godinu

Grafikon 2. Ukupan izvoz, izvoz roba i usluga za 2005. i 2015. godinu u milijardama US dolara

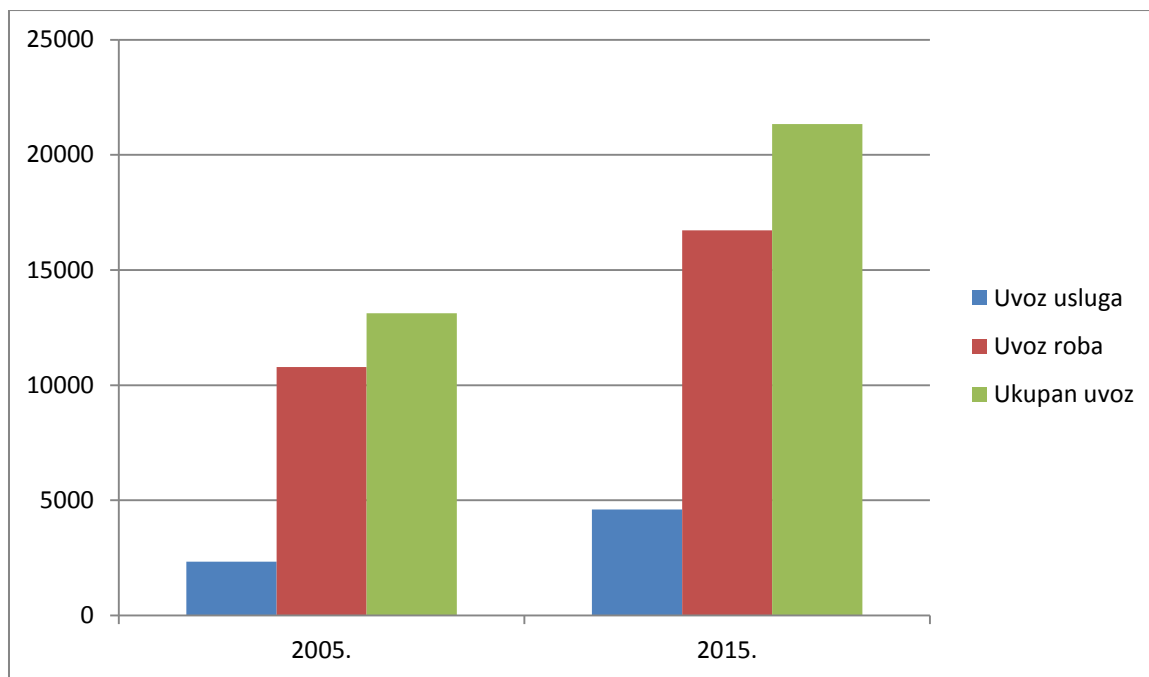
Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Izvoz usluga rapidno je porastao u promatranom razdoblju za čak 50% i u 2015. godini iznosi 4755 milijardi US dolara. Razlog povećanja izvoza usluga je povećana potreba za korištenjem usluga (razvoj suvremenih tehnologija, upotreba mobilnih uređaja, financijske usluge, usluge osiguranja). Izvoz roba također je porastao i u 2015. godini 16482 milijardi US dolara, ali raste u manjem omjeru nego izvoz usluga. Samim time porastao je i ukupan izvoz dobara i usluga u tom razdoblju te u 2015. godini iznosi 21237 milijardi US dolara, dok je u 2005. iznosio 12846 milijardi US dolara. Udio izvoza usluga u odnosu na ukupan izvoz usluga u 2015. godini veći je za 3,6% u odnosu na 2005. godinu.

4.1.2. Analiza uvoza, uvoza roba i usluga u 2005. i 2015. godini

Drugi histogram prikazuje ukupan uvoz, uvoza roba i usluga za 2005. i 2015. godinu u milijardama US dolara.

Grafikon 3. Ukupan uvoz, uvoz roba i usluga za 2005. i 2015. godinu u milijardama US dolara

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Uvoz usluga porastao je u promatranom razdoblju također za 50% i za 2015. godinu iznosi 4610 milijardi US dolara iz razloga što se povećala potreba za korištenjem usluga (razvoj suvremenih tehnologija, upotreba mobilnih uređaja, financijske usluge, usluge osiguranja). Uvoz roba porastao je, ali u manjem omjeru nego uvoz usluga i u 2015. godini iznosi 16725 milijardi US dolara, dok je 2005. godine iznosio 10783 milijarde US dolara. Shodno tome, porastao je i ukupan uvoz dobara i usluga u promatranom razdoblju pa u 2015. godini iznosi 21335 milijardi US dolara, dok je u 2005. godini iznosi 13128 milijardi US dolara. Udio uvoza usluga u odnosu na ukupan uvoz usluga u 2015. godini veći je za 3,8% u odnosu na 2005. godinu.

4.2. Najznačajnije zemlje izvoznice i uvoznice usluga u 2005. i 2015. godini

4.2.1. Najznačajnije zemlje izvoznice usluga u 2005. i 2015. godini

U dolje prikazanim tablicama nalazi se izvoz usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom izvozu usluga u 2005. i 2015. godini za 5 zemalja sa najvećim izvozom usluga.

Tablica 2. Najznačajnije zemlje izvoznice usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom izvozu usluga u 2005.godini

Najveći izvoznici usluga	Izvoz usluga u milijardama US dolara	% u ukupnom svjetskom izvozu usluga
Sjedinjene Američke Države (SAD)	354	14,7
Velika Britanija	188,7	7,8
Njemačka	148,5	6,2
Francuska	115	4,8
Japan	107,9	4,5
Ukupno	914,1	38

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

U 2005. godini najviše usluga izvezao je SAD, a potom ga prate najrazvijenije europske države sa znatno manjim izvozom usluga. Na posljednjem mjestu u tablici nalazi se i predstavnik Azije, Japan sa izvozom usluga od 107,9 milijardi US dolara, odnosno 4,5% ukupnog svjetskog izvoza usluga.

U tablici 3. prikazan je izvoz usluga u milijardama US dolara te udio u ukupnom svjetskom izvozu usluga za 5 zemalja sa najvećim izvozom usluga u 2015. godini.

Tablica 3. Najznačajnije zemlje izvoznice usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom izvozu usluga u 2015.godini

Najveći izvoznici usluga	Izvoz usluga u milijardama US dolara	% u ukupnom svjetskom izvozu usluga
Sjedinjene Američke Države (SAD)	690	14,5
Velika Britanija	345	7,3
Kina	285	6
Njemačka	247	5,2
Francuska	240	5
Ukupno	1807	38

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Poredak 5 zemalja s najvećim izvozom usluga u 2015. godini u odnosu na 2005. godinu nije se znatno promijenio, jedina nova zemlja je Kina umjesto Japana koja čini 6% ukupnog svjetskog izvoza usluga. Na prvom mjestu i dalje je SAD sa izvozom usluga od 690 milijardi US dolara koji je u tom segmentu daleko ispred svih.

Usporedbom ove dvije tablice možemo zaključiti da se iznos izvoza usluga u prikazanim zemljama povećao za gotovo 50 postotnih poena od 2005. do 2015. godine. Kod SAD-a, Velike Britanije i Njemačke vidljivo je smanjenje udjela izvoza usluga u ukupnom svjetskom izvozu, dok su Kina i Francuska povećale svoj udio u ukupnom izvozu usluga u 2015. godini u odnosu na 2005. godinu. Udio izvoza usluga 5 najvećih izvoznika iznosi 38% ukupnog svjetskog izvoza usluga u oba dvije promatrane godine.

4.2.2. Najznačajnije zemlje uvoznice usluga u 2005. i 2015. godini

U donjim tablicama nalazi se uvoz usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom svjetskom uvozu usluga u 2005. i 2015. godini za 5 zemalja sa najvećim uvozom usluga.

Tablica 4. Najznačajnije zemlje uvoznice usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom uvozu usluga u 2005.godini

Najveći uvoznici usluga	Uvoz usluga u milijardama US dolara	% u ukupnom svjetskom uvozu usluga
Sjedinjene Američke Države (SAD)	281,2	12
Njemačka	201,4	8,6
Velika Britanija	154,1	6,6
Japan	132,6	5,6
Francuska	104,9	4,5
Ukupno	874,2	37,3

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Najveći uvoznik usluga je SAD sa 281,2 milijardom US dolara, a slijede ga Njemačka, Velika Britanija, Japan te Francuska sa 104,9 mlrd. US dolara. Na temelju prikazanih podataka vidljivo je da su istih 5 zemalja u 2005. godini najveći uvoznici i izvoznici usluga u svijetu, ali sa malo izmijenjenim poretkom.

U tablici 5. prikazan je uvoz usluga u milijardama US dolara te udio u ukupnom svjetskom uvozu usluga za 5 zemalja sa najvećim uvozom usluga u 2015. godini.

Tablica 5. Najznačajnije zemlje uvoznice usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom svjetskom uvozu usluga u 2015.godini

Najveći uvoznici usluga	Uvoz usluga u milijardama US dolara	% u ukupnom svjetskom uvozu usluga
Sjedinjene Američke Države (SAD)	469	10,2
Kina	466	10,1
Njemačka	289	6,3
Francuska	228	4,9
Velika Britanija	208	4,5
Ukupno	1660	36

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Uvoz usluga i u 2015. godini također predvodi SAD sa 469 milijardi US dolara, odnosno 10,2% ukupnog svjetskog uvoza usluga. Slijedi Kina koja je u 2015. godini uvezla 466 mlrd. US dolara usluga te se tako približava SAD-u. Kina u 2015. zauzima 10,1% ukupnog svjetskog uvoza usluga. Zatim se nalaze tri europske zemlje sa manjim udjelom u ukupnom uvozu usluga u 2015. godini.

Analizom tablica 4. i 5. vidi se da se uvoz, kao i izvoz u 2015. godini znatno povećao u 5 odabranih zemalja u odnosu na 2005. godinu. Najveći uvoz u odabranim godinama ima SAD, dok je najveći iskorak napravila Kina koja 2005. godine nije bila među 5 najvećih uvoznika usluga, a u 2015. godini se nalazi na drugom mjestu u ukupnom uvozu usluga u svijetu zbog velikog tržišnog potencijala i brze prilagodbe promjenama na tržištu. Kod SAD-a, Njemačke i Velike Britanije vidljiv je pad udjela u ukupnom svjetskom uvozu usluga u 2015. godini u odnosu na 2005. godinu. Rast udjela u ukupnom uvozu usluga u svijetu ostvarile su Kina i Francuska u razdoblju od 2005. – 2015. godine. Pet najvećih zemalja uvoznica usluga pokrivaju u 2015. godini 36% ukupnog uvoza usluga u svijetu što je za 1,3 postotna poena manje nego 2005. godine kada je udio uvoza usluga u ukupnom svjetskom uvozu usluga bio 37,3%. Razlozi smanjenja su tržišne i političke nestabilnosti u svijetu koje su sve izraženije.

4.3. Analiza izvoza i uvoza transportnih usluga, turističkih usluga, usluga osiguranja, financijskih usluga i poslovnih usluga za 2005. i 2015. godinu u najznačajnijim zemljama izvoznicama i uvoznicama tih usluga

U strukturi izvoza i uvoza usluga u 2005. i 2015. godini najveći udio imaju transportne i turističke usluge, dok su na trećem mjestu sa malo manjim udjelom poslovne usluge. Slijede financijske usluge koje imaju dosta manji udio od tri gore navedene vrste usluga. Usluge osiguranja u strukturi izvoza i uvoza usluga nemaju zapaženu ulogu već sam ih odabrao iz razloga što je udio prvih 5 zemalja izvoznica i uvoznica u udjelu prvih 15, odnosno 10 zemalja, ovisno da li je riječ o 2005. ili 2015. godini ostao gotovo isti.

4.3.1. Transportne usluge

Transportne usluge u 2005. godini iznose 26% ukupne svjetske trgovine uslugama dok u 2015. godini iznose 21% ukupne svjetske trgovine uslugama. Pad od 5 postotnih bodova u promatranom razdoblju rezultat je razvoja informacijskih i telekomunikacijskih usluga te se tako smanjila potreba za transportnim uslugama.

Tablica 6. Najznačajnije zemlje izvoznice transportnih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u ukupnom izvozu transportnih usluga

Najveći izvoznici transportnih usluga	Izvoz transportnih usluga u milijardama US dolara	Udio u ukupnom
SAD	63,2	11
Njemačka	38	6,7
Japan	35,8	6,3
Velika Britanija	31,4	5,5
Francuska	27,1	4,8
Ukupno	195,5	34,3

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

U izvozu transportnih usluga u 2005. godini prednjačio je SAD sa udjelom od 11% u ukupnom izvozu transportnih usluga. Slijedi ga Njemačka i Japan sa udjelom od 6,7, odnosno 6,3%. Četvrto mjesto zauzima Velika Britanija sa 5,5%, a posljednje mjesto u tablici pripada Francuskoj sa 4,8%. Pet najznačajnijih zemalja izvoznica

transportnih usluga zauzimaju u 2005. godini 34,3% ukupnog izvoza transportnih usluga.

Tablica 7. Najznačajnije zemlje izvoznice transportnih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u ukupnom izvozu transportnih usluga

Najveći izvoznici transportnih usluga	Izvoz transportnih usluga u milijardama US dolara	Udio u ukupnom
Europska Unija(28)	365,5	41,8
SAD	84,2	9,6
Singapur	47,3	5,4
Kina	38,6	4,4
Japan	35,5	4,1
Ukupno	571,1	65,3

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Po vrijednosti izvoza transportnih usluga u 2015. godini prednjači EU sa udjelom od 41,8% u ukupnom izvozu transportnih usluga. Drugo mjesto zauzima SAD sa 9,6% udjela, a nove zemlje koje se nalaze iza SAD-a su Singapur i Kina sa 5,4, odnosno 4,4% udjela te Japan sa 4,1% udjela na petom mjestu. Razlozi uključivanja Singapura i Kine u svjetski izvoz transportnih usluga su velika ulaganja države u gospodarski sektor, postaju brzorastuće ekonomije te razvoj komunikacijskih usluga koje ubrzavaju transportne procese. Vidljiv je pad izvoza transportnih usluga u 2015. godini u odnosu na 2005. godinu u SAD-u i Japanu za 1,4, odnosno 2,2 postotna boda.

Tablica 8. Najznačajnije zemlje uvoznice transportnih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u ukupnom uvozu transportnih usluga

Najveći uvoznici transportnih usluga	Uvoz transportnih usluga u milijardama US dolara	Udio u ukupnom
SAD	88,2	13,2
Njemačka	43,6	6,5
Japan	40,3	6
Velika Britanija	36,5	5,5
Francuska	28,6	4,3
Ukupno	237,2	35,5

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Najveći uvoznici transportnih usluga u 2005. godini su SAD sa 88,2 mlrd US dolara što iznosi 13,2% udjela u ukupnom uvozu transportnih usluga te Njemačka sa udjelom od 6,5%, Japan sa 6%, Velika Britanija sa 5,5% i Francuska sa 4,3%. Pet najvećih uvoznica transportnih usluga u svijetu ostvaruju 35,5% ukupnog uvoza transportnih usluga u 2005. godini, gotovo isti postotak kao što je ostvarilo pet najznačajnijih zemalja izvoznica transportnih usluga u toj godini.

Tablica 9. Najznačajnije zemlje uvoznice transportnih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u ukupnom uvozu transportnih usluga

Najveći uvoznici transportnih usluga	Uvoz transportnih usluga u milijardama US dolara	Udio u ukupnom
EU(28)	327,3	30
SAD	96,9	8,9
Kina	75,6	6,9
Indija	52,3	4,8
Singapur	44,1	4,1
Ukupno	596,2	54,7

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Kao rezultat promjena na svjetskom tržištu transportnih usluga u 2015. godini koje su već promatrane u izvozu transportnih usluga vidljive su i u uvozu transportnih usluga uz jednu novinu, a to je Indija, zemlja koja se javlja na četvrtom mjestu u uvozu transportnih usluga zbog velikog razvoja unutarnjeg tržišta. Uvoz transportnih usluga u SAD-u pao je za 4,3 postotna poena u odnosu na 2005. godinu.

4.3.2. Turističke usluge

Turističke usluge u 2005. godini pokrivale su 28% ukupne svjetske trgovine uslugama dok u 2015. godini pokrivaju 26% ukupne svjetske trgovine uslugama. Razlog pada od 2% je gospodarska kriza i nestabilnost (sigurnosni uvjeti i ograničena sloboda kretanja).

Tablica 10. Najznačajnije zemlje izvoznice turističkih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u ukupnom izvozu turističkih usluga

Najveći izvoznici turističkih usluga	Izvoz turističkih usluga u milijardama US dolara	Udio u ukupnom
SAD	102	14,9
Španjolska	47,7	6,9
Francuska	42,2	6,2
Italija	35,7	5,2
Velika Britanija	30,3	4,4
Ukupno	257,9	37,6

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Glavni izvoznici turističkih usluga u 2005. godini bili su SAD sa udjelom od 14,9% u ukupnom izvozu turističkih usluga, zatim slijede europske zemlje Španjolska, Francuska, Italija i Velika Britanija sa velikom tradicijom i znanjem u kreiranju i prodaji turističkog proizvoda, bogatom kulturnom baštinom te efektom sigurne destinacije. Zemlje navedene u tablici čine 37,6% svjetskog izvoza turističkih usluga u 2005. godini.

Tablica 11. Najznačajnije zemlje izvoznice turističkih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u ukupnom izvozu turističkih usluga

Najveći izvoznici turističkih usluga	Izvoz turističkih usluga u milijardama US dolara	Udio u ukupnom
EU(28)	367,7	29,9
SAD	178,3	14,5
Kina	114,1	9,3
Tajland	44,5	3,6
Makao	37,5	3
Ukupno	742,1	60,3

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

U 2015. godini na prvom mjestu u izvozu turističkih usluga je EU sa 29,9% udjela u ukupnom izvozu turističkih usluga. Na drugom mjestu je SAD sa 14,5% te se javljaju nove destinacije na azijskom tržištu Kina, Tajland i Makao. Jedan od razloga prisutnosti azijskih destinacija su velike migracije stanovništva. Izvoz pet najznačajnijih zemalja izvoznica turističkih usluga u 2015. godini iznosi 60,3% ukupnog izvoza turističkih usluga što je za 22,7 postotnih bodova više nego što je iznosio izvoz pet najvećih izvoznica tih usluga u 2005. godini.

Tablica 12. Najznačajnije zemlje uvoznice turističkih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u ukupnom uvozu turističkih usluga

Najveći uvoznici turističkih usluga	Uvoz turističkih usluga u milijardama US dolara	Udio u ukupnom
SAD	73,6	11,5
Njemačka	73	11,4
Velika Britanija	59,5	9,3
Japan	37,6	5,8
Francuska	31,2	4,9
Ukupno	275	42,9

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Najveći uvoznici turističkih usluga u 2005. godini su SAD sa udjelom od 11,5% u ukupnom uvozu turističkih usluga, Njemačka sa 11,4%, Velika Britanija sa 9,3%, Japan sa 5,8% te Francuska sa 4,9%. Zemlje navedene u gornjoj tablici uvezle su sveukupno turističkih usluga 275 milijardi US dolara , odnosno 42,9% od ukupnog uvoza turističkih usluga.

Tablica 13. Najznačajnije zemlje uvoznice turističkih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u ukupnom uvozu turističkih usluga

Najveći uvoznici turističkih usluga	Uvoz turističkih usluga u milijardama US dolara	Udio u ukupnom
EU(28)	336,5	27,7
Kina	292,2	24
SAD	120,5	9,9
Rusija	34,9	2,9
Kanada	29,4	2,4
Ukupno	813,5	66,9

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Europska Unija na prvom je mjestu po uvozu turističkih usluga u 2015. godini sa 336,5 milijardi US dolara. Slijedi Kina sa 292,2 te SAD sa 120,5 milijardi US dolara. U samom vrhu uvoza turističkih usluga u 2015. godini nalaze se dvije zemlje, Rusija i Kanada koje su u uvozu turističkih usluga u 2005. godini sudjelovale u znatno manjem iznosu. Zbog promjena na financijskom tržištu evidentan je rast uvoza turističkih usluga na ruskom i kanadskom turističkom tržištu. Kod SAD-a zabilježen je pad uvoza turističkih usluga od 1,6 postotnih poena u 2015. godini u odnosu na 2005. godinu.

4.3.3. Usluge osiguranja

Tablica 14. Najznačajnije zemlje izvoznice usluga osiguranja u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15

Najveći izvoznici usluga osiguranja	Izvoz usluga osiguranja u milijardama US dolara	Udio u prvih 15
EU(25)	24,3	52,6
SAD	6,8	14,7
Švicarska	4,5	9,7
Kanada	3,2	6,9
Meksiko	1,5	3,3
Ukupno	40,3	87,2

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Izvoz usluga osiguranja u 2005. godini u milijardama US dolara najveći je u EU i iznosi 24,3 milijarde US dolara što je 52,6% ukupnog izvoza usluga osiguranja prvih 15 zemalja izvoznica tih usluga. Slijede SAD sa 14,7%, Švicarska sa 9,7%, Kanada sa 6,9% te Meksiko sa 3,3%.

Tablica 15. Najznačajnije zemlje izvoznice usluga osiguranja u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10

Najveći izvoznici usluga osiguranja	Izvoz usluga osiguranja u milijardama US dolara	Udio u prvih 10
EU(28)	68,4	60,6
SAD	18,7	16,6
Švicarska	6,7	5,9
Kina	4,9	4,5
Singapur	4,6	4
Ukupno	103,3	91,6

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Nakon 10 godina, 2015. godine poredak prvih triju zemalja u izvozu usluga osiguranja nije se promijenio. Nove zemlje koje su preuzele mjesto Kanadi i Meksiku u izvozu usluga osiguranja su Kina i Singapur. Ukupan iznos izvoza usluga osiguranja porastao je za 60 milijardi US dolara u razdoblju od 2005. – 2015. godine. Izvoz usluga osiguranja u EU u 2015. godini u odnosu na 2005. godinu porastao je za 8 postotnih poena, u SAD-u za 1,9 postotnih bodova, dok je u Švicarskoj pao za 3,8 postotnih bodova.

Tablica 16. Najznačajnije zemlje uvoznice usluga osiguranja u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15

Najveći uvoznici usluga osiguranja	Uvoz usluga osiguranja u milijardama US dolara	Udio u prvih 15
SAD	28,4	32
EU(25)	26,7	30,1
Meksiko	8,7	9,8
Kina	7,2	8,1
Kanada	4,6	5,2
Ukupno	75,6	85,2

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Uvoz usluga osiguranja 2005. godine najveći je u SAD-u te iznosi 28,4 milijarde US dolara. Zatim slijede EU(25) sa 26,7 milijardi, Meksiko sa 8,7 milijardi, Kina i Kanada sa 7,2 odnosno 4,6 milijardi US dolara. SAD i EU prednjače u postotnom udjelu uvoza usluga osiguranja u odnosu na ostale zemlje uvoznice usluga osiguranja.

Tablica 17. Najznačajnije zemlje uvoznice usluga osiguranja u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10

Najveći uvoznici usluga osiguranja	Uvoz usluga osiguranja u milijardama US dolara	Udio u prvih 10
SAD	48,3	39,1
EU(28)	38,6	31,3
Kina	9,3	7,5
Indija	5,3	4,3
Japan	4,7	3,8
Ukupno	106,2	86

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

U 2015. godini u uvozu usluga osiguranja također SAD i EU zauzimaju prva dva mjesta u ukupnom uvozu usluga osiguranja prvih 10 zemalja uvoznica usluga osiguranja sa 70,4%. Kina i dalje ostaje jedna od glavnih uvoznica usluga osiguranja, ali u manjem postotnom udjelu uvoza usluga osiguranja. Nove zemlje uvoznice usluga osiguranja u 2015. godini jesu Indija i Japan. Udio u ukupnom uvozu usluga osiguranja u 2015. godini porastao je u SAD-u i EU(28) u odnosu na 2005. godinu.

4.3.4. Financijske usluge

Tablica 18. Najznačajnije zemlje izvoznice financijskih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15

Najveći izvoznici financijskih usluga	Izvoz financijskih usluga u milijardama US dolara	Udio u prvih 15
EU(25)	96	58,2
SAD	34,1	20,7
Švicarska	10,4	6,3
Hong Kong	6,3	3,8
Japan	5	3
Ukupno	151,8	92

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Izvoz financijskih usluga u 2005. godini u milijardama US dolara najveći je u EU i iznosi 96 milijardi US dolara što je 58,2% ukupnog izvoza financijskih usluga prvih 15 zemalja izvoznica financijskih usluga. Slijede SAD sa 20,7%, Švicarska sa 6,3%, Hong Kong sa 3,8% te Japan sa 3%.

Tablica 19. Najznačajnije zemlje izvoznice financijskih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10

Najveći izvoznici financijskih usluga	Izvoz financijskih usluga u milijardama US dolara	Udio u prvih 10
EU(28)	222,9	56
SAD	86,3	21,7
Švicarska	20,7	5,2
Singapur	20,3	5,1
Hong Kong	19	4,8
Ukupno	369,2	92,8

Izvor: Izrada prema autoru: www.wto.org

Po vrijednosti izvoza financijskih usluga u 2015. godini prednjači EU sa udjelom od 56% u ukupnom izvozu financijskih usluga prvih 10 zemalja izvoznica financijskih usluga. Drugo mjesto zauzima SAD sa 21,7% udjela, slijedi Švicarska sa 5,2% udjela, Singapur sa 5,1% te Hong Kong sa 4,8%. Nova zemlja u izvozu financijskih usluga u odnosu na 2005. godinu je Singapur zbog gospodarskog rasta.

Tablica 20. Najznačajnije zemlje uvoznice financijskih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15

Najveći uvoznici financijskih usluga	Uvoz financijskih usluga u milijardama US dolara	Udio u prvih 15
EU(25)	46,7	62,8
SAD	12,3	16,5
Japan	2,7	3,6
Kanada	2,4	3,2
Hong Kong	1,4	1,9
Ukupno	65,5	88

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Najveći uvoznik financijskih usluga u 2005. godini je EU(25) u vrijednosti od 46,7 milijardi US dolara. SAD zauzima drugo mjesto sa 12,3 milijarde US dolara uvoza financijskih usluga. U puno manjoj vrijednosti uvoza financijskih usluga sudjeluju Japan, Kanada i Hong Kong. Prvih 5 zemalja uvoznica financijskih usluga čine 88% ukupnog uvoza financijskih usluga prvih 15 zemalja uvoznica usluga financiranja.

Tablica 21. Najznačajnije zemlje uvoznice financijskih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10

Najveći uvoznici financijskih usluga	Uvoz financijskih usluga u milijardama US dolara	Udio u prvih 10
EU(28)	115,4	68,2
SAD	20,1	11,9
Kanada	6,8	4
Japan	6	3,5
Kina	2,6	1,6
Ukupno	150,9	89,2

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

U prvih pet zemalja uvoznica financijskih usluga u 2015. godini porasla je vrijednost uvoza za 85,4 milijarde US dolara u odnosu na 2005. godinu. Vodeće mjesto pripada EU(28) sa 115,4 milijarde US dolara što je puno veći iznos uvoza financijskih usluga od preostale četiri zemlje koje slijede. Iz priložene tabele može se zaključiti da EU zauzima vrlo važno mjesto kako u izvozu tako i u uvozu financijskih usluga u svijetu.

4.3.5. Poslovne usluge

Tablica 22. Najznačajnije zemlje izvoznice poslovnih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15

Najveći izvoznici poslovnih usluga	Izvoz poslovnih usluga u milijardama US dolara	Udio u prvih 15
EU(25)	305,7	54,6
SAD	62,7	11,2
Japan	27,3	4,9
Hong Kong	24,3	4,3
Kina	23,3	4,2
Ukupno	443,3	79,2

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

U izvozu poslovnih usluga 2005. godine prednjači EU(25) u udjelu od 54,6% ukupnog izvoza poslovnih usluga prvih 15 zemalja izvoznica poslovnih usluga. Na drugom je mjestu SAD sa znatno manjim udjelom od EU(25), sa 11,2%. Sljedeće tri zemlje su Japan, Hong Kong i Kina sa gotovo identičnim udjelima od 4,9%, 4,3% te 4,2%.

Tablica 23. Najznačajnije zemlje izvoznice poslovnih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10

Najveći izvoznici poslovnih usluga	Izvoz poslovnih usluga u milijardama US dolara	Udio u prvih 10
EU(28)	494,2	55,7
SAD	132,5	14,9
Kina	58,4	6,6
Indija	48,6	5,5
Japan	33,7	3,7
Ukupno	767,4	86,4

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

U 2015. godini u izvozu poslovnih usluga također EU i SAD zauzimaju prva dva mjesta u ukupnom izvozu poslovnih usluga prvih 10 zemalja izvoznica poslovnih usluga sa 70,6%. Kina i dalje ostaje jedna od glavnih izvoznica poslovnih usluga, ali u većem udjelu izvoza poslovnih usluga. Nova zemlja izvoznica poslovnih usluga u 2015. godini je Indija. Udio u ukupnom izvozu poslovnih usluga u 2015. godini pao je u SAD-u i Japanu u odnosu na 2005. godinu.

Tablica 24. Najznačajnije zemlje uvoznice poslovnih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15

Najveći uvoznici poslovnih usluga	Uvoz poslovnih usluga u milijardama US dolara	Udio u prvih 15
EU(25)	289	61
SAD	37,9	7,9
Japan	26,5	5,7
Kina	16,3	3,4
Indija	16	3,3
Ukupno	385,7	81,3

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Najveći uvoznici poslovnih usluga u 2005. godini su EU(25) sa 289 mlrd. US dolara što iznosi 61% udjela u ukupnom uvozu poslovnih usluga prvih 15 zemalja uvoznica poslovnih usluga te SAD sa udjelom od 7,9%, Japan sa 5,7%, Kina sa 3,4% te Indija sa 3,3%. Iz tabele je vidljivo da je EU prednjači u uvozu poslovnih usluga zbog razvijenog europskog gospodarskog tržišta.

Tablica 25. Najznačajnije zemlje uvoznice poslovnih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10

Najveći uvoznici poslovnih usluga	Uvoz poslovnih usluga u milijardama US dolara	Udio u prvih 10 zemalja (u %)
EU(28)	489,8	56,4
SAD	98,2	11,4
Japan	60,8	7
Singapur	41,4	4,7
Kina	39,5	4,5
Ukupno	729,8	84

Izvor: Izrada autora prema: www.wto.org

Europska Unija na prvom je mjestu po uvozu poslovnih usluga u 2015. godini sa 489,8 milijardi US dolara. Slijedi SAD sa 98,2 te Japan sa 60,8 milijardi US dolara. U samom vrhu uvoza poslovnih usluga nalazi se i Singapur kao jedna od vodećih ekonomija sa 41,4 mlrd US dolara te Kina sa 39,5 milijardi US dolara. Ako promatramo ukupan uvoz poslovnih usluga 2005. i 2015. godine za prvih pet uvoznica poslovnih usluga evidentno je povećanje vrijednosti uvoza poslovnih usluga za 344,1 milijarde US dolara. Shodno tome, povećan je i udio uvoza poslovnih usluga u ukupnom uvozu poslovnih usluga prvih 10 zemalja uvoznica poslovnih usluga za 2,7 postotna poena.

5. Zaključak

U ovom završnom radu objašnjena su obilježja i pojam usluga. Usluge su radnje pojedinaca ili grupe usmjerene zadovoljavanju potreba onoga tko prima ili kupuje uslugu. Glavna obilježja koje usluge posjeduju su neopipljivost, nedjeljivost, promjenjivost, prolaznost i nepostojanje vlasništva. Svjetska Trgovinska Organizacija nadgleda i regulira trgovinu uslugama. Uslužni se sektor prema podacima Svjetske Trgovinske Organizacije(WTO) sastoji od 12 vrsta usluga od kojih su neke više, a neke manje zastupljene u ukupnoj trgovini uslugama. Najznačajnije usluge su turističke usluge, transportne usluge te poslovne usluge koje zajedno čine gotovo 80% ukupne svjetske trgovine uslugama. Zatim slijede financijske usluge, usluge osiguranja te komunikacijske usluge sa znatno manjim postotkom od gore navedenih vrsta usluga. Razvoj telekomunikacijskih usluga te informatičkih usluga pridonijeli su bržem razvoju i ostalih vrsta usluga. Analizom ukupne svjetske trgovine uslugama evidentno je enormno povećanje iznosa ukupne trgovine uslugama u 2015. u odnosu na 2005. godinu. Shodno tome, povećala se i vrijednost uvoza i izvoza usluga na globalnoj razini. Zemlje koje najviše uvoze i izvoze usluge su EU(28) i SAD, rezimirajući rezultate dolazi se do zaključka da one ostvaruju glavninu uvoza i izvoza usluga na svjetskom nivou. Pri analizi pet vrsta usluga koje su prikazane u radu može se uvidjeti pojava brzorastućih ekonomija, Kine i Singapura u uvozu i izvozu tih vrsta usluga u 2015. godini u odnosu na 2005. godinu. Svjetska gospodarska kriza utjecala je na smanjenje ukupnog uvoza i izvoza pet navedenih vrsta usluga u razdoblju od 2005. – 2015. godini. Međutim, daljnji razvoj tehnologije, ponajviše informatike i telekomunikacija omogućit će rast trgovine usluga u svim sektorima u narednom razdoblju. Na daljnji razvoj usluga utječu još cijena nafte i ostalih naftnih derivata, kretanja na financijskom tržištu te turbulencije u svjetskoj ekonomiji ponajprije izazvane terorističkim napadima i nesigurnim okruženjem.

Literatura

KNJIGE:

1. Aćimović, M., *Svjetsko gospodarstvo i međunarodna trgovina*, Opatija, Hotelijerski fakultet Opatija, 1995.
2. Babić, A. i Babić M., *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, Sigma savjetovanje d.o.o., 2008.
3. Dibb, S., et. al., *Marketing*, Zagreb, Mate, 1995.
4. Grgić M. i Bilas V., *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, Lares plus, 2008.
5. Ozretić Došen, Đ., *Osnove marketinga usluga*, Zagreb, Mikrorad d.o.o., 2010.

INTERNET:

1. International Trade Statistics, World Trade Organization, www.wto.org (pristupljeno 03.09.2016.)
2. Multilateralni odnosi, WTO, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, www.mvep.hr (pristupljeno 06.09. 2016.)
3. NN 80/11, Zakon o uslugama, www.zakon.hr (pristupljeno 01.09. 2016.)
4. Services Trade, World Trade Organization, www.wto.org (pristupljeno 05.09.2016.)
5. Trade, Policy, TISA, European Commission, ec.europa.eu (pristupljeno 04.9. 2016.)
6. Ulrich, K., „WTO na teškoj kušnji“, 2015., Deutsche Welle, www.dw.com (pristupljeno 06.09.2016.)
7. World Trade Statistical Review 2016, WTO, www.wto.org (pristupljeno 03.09.2016.)

Popis grafikona i tablica

Popis grafikona:

Grafikon 1. Ukupan izvoz, izvoz roba i usluga za 2005. i 2015. godinu u milijardama US dolara.....	17
Grafikon 2. Ukupan izvoz, izvoz roba i usluga za 2005. i 2015. godinu u milijardama US dolara.....	18
Grafikon 3. . Ukupan uvoz, uvoz roba i usluga za 2005. i 2015. godinu u milijardama US dolara.....	19

Popis tablica:

Tablica 1. Klasifikacija usluga prema kategorijama usluga sa pripadajućim primjerima za prikazane kategorije usluga.....	20
Tablica 2. Najznačajnije zemlje izvoznice usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom izvozu usluga u 2005.godini.....	21
Tablica 3. Najznačajnije zemlje izvoznice usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom izvozu usluga u 2015.godini.....	22
Tablica 4. Najznačajnije zemlje uvoznice usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom uvozu usluga u 2005.godini.....	23
Tablica 5. Najznačajnije zemlje uvoznice usluga u mlrd. US dolara te udio u ukupnom uvozu usluga u 2015.godini.....	24
Tablica 6. Najznačajnije zemlje izvoznice transportnih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u ukupnom izvozu transportnih usluga.....	25
Tablica 7. Najznačajnije zemlje izvoznice transportnih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u ukupnom izvozu transportnih usluga.....	26
Tablica 8. Najznačajnije zemlje uvoznice transportnih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u ukupnom uvozu transportnih usluga.....	27
Tablica 9. Najznačajnije zemlje uvoznice transportnih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u ukupnom uvozu transportnih usluga.....	28

Tablica 10. Najznačajnije zemlje izvoznice turističkih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u ukupnom izvozu turističkih usluga.....	29
Tablica 11. Najznačajnije zemlje izvoznice turističkih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u ukupnom izvozu turističkih usluga.....	30
Tablica 12. Najznačajnije zemlje uvoznice turističkih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u ukupnom uvozu turističkih usluga.....	31
Tablica 13. Najznačajnije zemlje uvoznice turističkih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u ukupnom uvozu turističkih usluga.....	32
Tablica 14. Najznačajnije zemlje izvoznice usluga osiguranja u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15.....	33
Tablica 15. Najznačajnije zemlje izvoznice usluga osiguranja u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10.....	33
Tablica 16. Najznačajnije zemlje uvoznice usluga osiguranja u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15.....	34
Tablica 17. Najznačajnije zemlje uvoznice usluga osiguranja u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10.....	34
Tablica 18. Najznačajnije zemlje izvoznice financijskih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15.....	35
Tablica 19. Najznačajnije zemlje izvoznice financijskih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10.....	35
Tablica 20. Najznačajnije zemlje uvoznice financijskih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15.....	36
Tablica 21. Najznačajnije zemlje uvoznice financijskih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10.....	36
Tablica 22. Najznačajnije zemlje izvoznice poslovnih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15.....	37

Tablica 23. Najznačajnije zemlje izvoznice poslovnih usluga u milijardama US dolara u 2015. godini te udio u prvih 10.....	37
Tablica 24. Najznačajnije zemlje uvoznice poslovnih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15.....	38
Tablica 25. Najznačajnije zemlje uvoznice poslovnih usluga u milijardama US dolara u 2005. godini te udio u prvih 15.....	38

Sažetak

Cilj rada je analiza ukupne trgovine usluga u svijetu te uvoz i izvoz usluga na globalnoj razini. U Urugvajskoj rundi potpisan je Opći sporazum o trgovini uslugama (GATS) koji je jako bitan za globalan razvoj trgovine uslugama. Njegova je važnost u tome što uspostavlja pravila kako bi se osiguralo otklanjanje nepotrebnih barijera u trgovini uslugama. Njegovim odredbama osigurava se da tranzicijske zemlje ostvaruju veću fleksibilnost u realizaciji politike ekonomske integracije te da budu konkurentnije na tržištu usluga.

U radu su analizirani pojam i obilježja usluga, Svjetska Trgovinska Organizacija (WTO) i dva sporazuma o trgovini uslugama GATS i TISA (Sporazum o trgovini uslugama) te je u zadnjem djelu analizirana trgovina uslugama od 2005. – 2015. godine, uvoz i izvoz robe i usluga, uvoz i izvoz trgovine uslugama za 5 zemalja sa najvećim uvozom i izvozom usluga te uvoz i izvoz pojedinih vrsta usluga (transportnih, turističkih, usluga osiguranja, financijskih i poslovnih).

Ustanovljeno je da budući razvoj trgovine uslugama na globalnoj razini ovisi o budućem razvoju tehnologije i tržišnim uvjetima, te da su u razdoblju od 2005. – 2015. godine porasle vrijednosti uvoza i izvoza svih vrsta usluga. EU i SAD su zemlje koje prednjače u trgovini uslugama na svjetskoj razini, a sve više im se približavaju brzorastuće azijske ekonomije.

Ključne riječi: trgovina uslugama, uvoz, izvoz, GATS, WTO

Summary

The aim of this paper is to analyze the world's total trade in services and import and export of services globally. The General Agreement on Trade in Services (GATS) which is very important for the development of global trade in services was signed during the Uruguay Round. Its importance lies in establishing rules to ensure the removal of unnecessary barriers to trade in services. Its provisions ensure that transition countries achieve greater flexibility in the implementation of policies on economic integration and to be more competitive in the services market.

The paper analyzes the concept and characteristics of services, the World Trade Organization (WTO) and two agreements on trade in services, GATS and TISA (Agreement on Trade in Services). In the last part it analyzes the trade in services from 2005 – 2015, the import and export of goods and services, import and export of trade in services for 5 countries with the largest import and export of services and import and export of certain types of services (transport, tourism, insurance services, financial and business).

It was found that future development of trade in services on the global level depends on the future development of technologies and market conditions, and that in the period between 2005 - 2015, the value of imports and exports of all kinds of services had increased. The EU and the United States are leading countries in trade in services worldwide, and fast – growing Asian economies are increasingly approaching them.

Main words: trade in services, import, export, GATS, WTO